

دورنمای شروع کسب و کار در ایران از منظر درون‌بنگامی

● عزیزاله عساری

۱. آگاهی از شرایط کلی اقتصاد ایران بدون تردید یکی از ضروریات ابتدایی و بدیهی راه‌اندازی هر واحد کسب و کار، چه تولید باشد و چه خدماتی، آگاهی از شرایط کلی اقتصاد ایران است، چرا که نداشتن درک صحیح از اوضاع اقتصادی کشور و داشتن شناخت کافی از قلمرو هر فعالیت اقتصادی و دامنه انحصارات و مقررات باعث خواهد شد هنگام آغاز فعالیت و یا تداوم آن، چالش‌های تازه‌ای بروز کند که علاوه بر تحمیل هزینه‌های اقتصادی باعث خواهد شد وابستگی و چسبندگی فعالیت‌های اقتصادی به تغییر و تحولات کلان اقتصادی بیشتر شود. این مسئله، بویژه در دوران گذار اقتصاد ایران از اقتصاد دولتی به سمت اقتصاد آزاد و رقابتی اهمیت دوچندان دارد و مثال آشکار این وضعیت را می‌توان در برخی واحدهای کسب و کار مشاهده کرد. بسیاری

تجربی نمی‌توان به نتایج مطلوبی که از اتلاف منابع و بروز مشکلات مدیریتی جلوگیری می‌کند، دست یافت. اینک به مؤلفه‌های مهمی که پیش از شروع هر کسب و کاری در ایران باید در نظر گرفته شود، اشاره کلی می‌کنیم، اگرچه بنگاه‌های اقتصادی بزرگ ایران از امکانات لازم برای بهره‌برداری از گزارشات توجیه فنی و اقتصادی که توسط متخصصان و شرکت‌های مشاوره‌ای در این زمینه تهیه می‌شود و در اختیار آنان قرار می‌گیرد، استفاده بهینه می‌کنند و مؤلفه‌های کمی و کیفی را که به طور دقیق و محاسباتی در این نوع گزارش‌ها وجود دارد، مدنظر دارند، مطالعه مؤلفه‌های زیر که به طور ساده بیان شده است، خالی از لطف نخواهد بود.

در بخش دوم از نوشتار حاضر دشواری‌های پیش‌رو برای رسیدن به اهداف بلند سند چشم‌انداز ۲۰ ساله، ارزیابی بانک مرکزی از دشواری‌های مذکور و پیش‌بینی بهبود فضای کسب و کار در برنامه ششم را به طور مختصر بیان کردیم.

آنچه در این نوشتار به آن اشاره خواهد شد، شناخت مؤلفه‌های اساسی برای آغاز کسب و کار در ایران، ملحوظ دانستن تجارب سنتی و تطبیق آن با شاخص‌های علمی و متغیرهای اثرگذار بر اساس ساختار اقتصادی موجود و متناسب با شرایط بومی، البته در چارچوب یافته‌های علمی و شاخص‌های نهادهای بین‌المللی معتبر است که به طور قطع عدم توجه به این شاخص‌ها و متغیرهای اثرگذار و تنها با شناخت سنتی و

از فعالیت‌های اقتصادی که در اثر سیاست دخالت دولت در بازار ایجاد شده بود، با تغییر فضای اقتصادی حوزه فعالیت خاص باعث پیشرفت برخی و پسرفت برخی دیگر شد، نظیر بازار سیمان که با آزادسازی قیمت سیمان، عمده کسانی که نتوانستند خود را متناسب با تغییر شرایط، تغییر دهند، بناچار یا با دشواری‌های زیادی روبه‌رو شدند یا ناچار به ترک بازار شدند. به‌واقع شناخت و آگاهی از اوضاع اقتصاد داخلی، هم در سطح ملی و هم در سطح منطقه‌ای، می‌تواند راهنمای خوبی برای سرمایه‌گذاری مطمئن‌تر باشد.

۲. مرور مراحل راه‌اندازی کسب‌وکار و پیش‌بینی هزینه‌های آن

پیش از راه‌اندازی هر کسب‌وکاری لازم است مراحل راه‌اندازی و هزینه‌های اداری ناشی از آن مورد ارزیابی قرار گیرد. یکی از دشواری‌های کسب‌وکار در ایران طولانی بودن مراحل اخذ مجوزهای قانونی و هزینه‌بر بودن آنهاست، از این رو، در اختیار داشتن اطلاعات کافی از چگونگی فرایند قانونی و دارای هر فعالیت اقتصادی و در نظر گرفتن هزینه‌های قانونی و احتمالاً هزینه‌های تعریف نشده به سرمایه‌گذاران اجازه خواهد داد برنامه‌ریزی دقیق‌تری برای ایجاد کسب‌وکار جدید انجام دهند.

۳. شناخت از حوزه فعالیت مورد نظر

از خلاءهای جدی و چالش‌های اساسی در سرمایه‌گذاری‌های جدید در مسیر توسعه ایران در سال‌های اخیر ناپدید شدن ظرفیت‌های اقتصادی هر بنگاه و یا واحد تولیدکننده یا عرضه‌کننده کالا است. تجربه ورشکستگی واحدهای تولیدکننده برخی محصولات غذایی، نظیر صنعت ماکارونی در سال‌های اخیر پیش روی همه قرار دارد. از این رو، یکی از الزامات و پیش‌نیازهای راه‌اندازی کسب‌وکار جدید، شناخت نسبت به حوزه فعالیت مورد نظر و ظرفیت‌های موجود است، برای همین ضرورت دارد پیش از ایجاد کسب‌وکار، اطلاعات لازم از واحدهای موجود و وضعیت فعالیت آن جمع‌آوری شود و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

۴. اهمیت دادن به بازده اقتصادی فعالیت مورد نظر

اهمیت دادن به بازده اقتصادی فعالیت مورد نظر برای راه‌اندازی کسب‌وکار جدید باعث خواهد شد سرمایه‌گذاری‌ها با اهداف پیش‌بینی شده انطباق بیشتری داشته باشد. از عمده خطاها در سرمایه‌گذاری‌ها و ایجاد واحدهای کسب‌وکار جدید، محاسبه نکردن بازده و ارزش افزوده اقتصادی بخش‌های مختلف است که موجب می‌شود سود مورد انتظار غیرواقعی و واهی پیش‌بینی شود و همین مسئله در دروس‌های تازه‌ای را به ارمان خواهد آورد و بهره‌وری و سودآوری بنگاه را مخدوش می‌سازد. به همین دلیل در ارزیابی‌های اقتصادی همواره ارزش و بازده اقتصادی بخش‌های مختلف اقتصادی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد و دولت‌ها برای ایجاد تناسب و توازن در سرمایه‌گذاری‌های مختلف نسبت به تنظیم مقررات اقتصادی و اصلاح مقررات حاکم بر فعالیت‌های گوناگون اقدام می‌کنند و این تغییر و تحول در مقررات و قواعد حاکم بر هر بازار گاه با پرداخت یارانه‌های مستقیم و غیرمستقیم و گاه با دخالت‌های آشکار و نهان در برخی بازارها تجلی پیدا می‌کند. به طور مثال، برای حمایت از واحدهای

ورود به کسب‌وکار جدید مستلزم در اختیار داشتن اطلاعات لازم و تجزیه و تحلیل نیازهای بازار و رفتار مصرف‌کنندگان کالا و دریافت‌کنندگان خدمات عرضه شده است، چرا که ممکن است رفتار مصرف‌کننده کالا و خدمات در فاصله زمانی میان مدت تغییر کند و به همین دلیل سرمایه‌گذاران باید جدید با نیازهای مصرف‌کننده فاصله داشته باشد و بازده اقتصادی از پیش تعریف‌شده را مخدوش نکند.

کشاورزی نرخ سود تسهیلات بانکی بخش کشاورزی را کاهش می‌دهد و یا سهم بخش کشاورزی را از مانده تسهیلات بانکی افزایش می‌دهد و از سوی دیگر از سهم بخش خدمات و بازرگانی با هدف ایجاد توازن، کم می‌کند که نتیجه اقتصادی آن را می‌توان در تمایل بخش بازرگانی و تجارت به استفاده از تسهیلات بانکی با نرخ سود بالاتر مشاهده کرد.

۵. انتخاب نیروی انسانی بر اساس تخصص و توانمندی‌ها

یکی از سرمایه‌های واقعی هر بنگاه اقتصادی، اعم از تولیدی یا خدماتی، نیروی انسانی است و واقعیت تلخ نهفته در ساختار بنگاه‌های اقتصادی ایران، انتخاب نادرست نیروی انسانی است، اگرچه ناچاراً مدیران و سرمایه‌گذاران به انتخاب نیروهای متخصص در خطوط تولید اهمیت بیشتری می‌دهند، در ستاد واحدهای تولیدی خود کمتر به الزامات و پیش‌نیازهای لازم در انتخاب نیروی انسانی بر اساس باید‌ها و نیاید‌های بازار توجه نشان می‌دهند و خویشتاوندگرمی و نظایر آن در انتخاب کارشناسان و نیروی انسانی تنها بر هزینه‌ها می‌افزاید و همین مسئله باعث سرکوب ایده‌ها و خلاقیت‌ها در کسب‌وکار خواهد شد که برای پزهی از این روش نامطلوب بایستی بهره‌وری نیروی انسانی، شایسته‌سالاری، افزایش مهارت‌ها و آموزش کاربردی به عنوان یکی از سرمایه‌های ناشناخته قبل از راه‌اندازی کسب‌وکار جدید مورد توجه قرار گیرد.

۶. پیش‌بینی واقع‌بینانه منابع مالی مورد نیاز

اینکه راه‌اندازی کسب‌وکار جدید چه میزان سرمایه نیاز دارد و محل تأمین این سرمایه چیست، از اهمیت زیادی برخوردار است، به گونه‌ای که برخی مدیران و صاحبان واحدهای اقتصادی عمده تمرکز خود را برای تأمین سرمایه اولیه استفاده از منابع بانکی و یا اتکا به بازارهای پولی نامتعارف معطوف می‌کنند. البته نباید فراموش کرد که بازار سرمایه ایران به عنوان یکی از منابع پایدار و پویای تأمین سرمایه بخش‌های مختلف اقتصادی با دشواری‌های زیادی روبه‌روست و ضرورت دارد قبل از ایجاد کسب‌وکار جدید، تصویر شفاف‌تری از میزان سرمایه مورد نیاز، آورده اولیه، منابع مختلف تأمین سرمایه در فازهای مختلف و... مورد بررسی دقیق قرار گیرد و بسته به گستردگی و پیچیدگی هر فعالیت اقتصادی می‌توان از متخصصان و شرکت‌های مشاوره سرمایه‌گذاری معتبر

کمک گرفت. البته مهم‌تر اینکه تدوین بسته‌ای جامع از هزینه‌های ناشی از راه‌اندازی هر فعالیت اقتصادی می‌تواند درک بهتر و دقیق‌تری به دست آورد. تأمل در دشواری‌های پیش روی واحدهای بالفعل در بخش‌های مختلف کمک خواهد کرد تا چشم‌انداز واقعی‌تری از سرمایه‌گذاری‌های جدید و منابع تأمین سرمایه و آماده‌سازی طرح توجیه اقتصادی و فنی در دست داشت. به همین خاطر، افزون بر آگاهی از قوانین و مقررات کلی و تخصصی حاکم بر هر فعلیات اقتصادی، استفاده از مشاوره افراد متخصص، کارشناسان خبره و پیشنهادهای کاربردی می‌تواند اثرات مفید بلا تردید خود را نشان دهد.

۷. آگاهی از بازارهای هدف داخلی و خارجی

هر کارآفرین و سرمایه‌گذاری باید تعریف دقیقی از بازارهای هدف داخلی و خارجی و کم و کیف تحولات و متغیرهای اثرگذار بر بازار در اختیار داشته باشد. بسته به جغرافیای هر بازار، سطح و عمق نیازها و اطلاعات از بازار تفاوت می‌کند. افزون بر این رصد کردن برنامه‌ها و سیاست‌های رقبای اقتصادی و فعل و انفعالات آنها می‌تواند بر کارایی سرمایه‌گذاری‌های جدید اثر مثبت یا منفی داشته باشد. از این رو، ورود به کسب‌وکار جدید مستلزم در اختیار داشتن اطلاعات لازم و تجزیه و تحلیل نیازهای بازار و رفتار مصرف‌کنندگان کالا و دریافت‌کنندگان خدمات عرضه شده است، چرا که ممکن است رفتار مصرف‌کننده کالا و خدمات در فاصله زمانی میان مدت تغییر کند و به همین دلیل سرمایه‌گذاری‌های جدید با نیازهای مصرف‌کننده فاصله داشته باشد و بازده اقتصادی از پیش تعریف شده را مخدوش کند و یا اینکه سایر رقبا در طراحی برنامه‌های خود، ذائقه و رفتار مصرف‌کننده را با تغییر کیفیت و قیمت به سمت دیگری سوق دهند تا رقبای دیگر و رقبای جدید را با ناکامی مواجه کنند.

۸. در نظر گرفتن شاخص‌های اقتصادی و تجزیه و تحلیل آنها

یکی از دشواری‌های کسب‌وکار در ایران در نظر نگرفتن شاخص‌های اقتصادی کلان و البته در دسترس نبودن گزارش‌های اقتصادی دقیق در حوزه‌های مختلف است و به همین دلیل مشاهده می‌شود بسیاری از واحدهای کسب‌وکار جدید متوسط بر اساس خوش‌بینی و حدس و گمان ایجاد می‌شود، در حالی که بازار اشباع یا اینکه جذابیت آن به دلیل تغییر رفتار مصرف‌کننده کم‌رنگ شده است. پیامد خلاء اطلاعات و گزارش‌های تخصصی از بازارهای مختلف باعث کلی‌گویی و تجزیه و تحلیل بر اساس حدس و گمان می‌شود و اینجاست که گفته می‌شود، بازار به خوبی علامت نمی‌دهد. البته امکان تجزیه و تحلیل درست شاخص‌های اقتصادی برای هر کارآفرین و سرمایه‌گذار دشوار و پرهزینه است و می‌توان بر رفع این خلاء و تأمین نیاز به تجزیه و تحلیل اقتصادی از نظر کارشناسان و منابع خبری موثق و انتخاب سایت‌ها و نشریات تخصصی به‌روز استفاده کرد. هر چند انتظار می‌رود با توجه به گذر اقتصاد ایران از اقتصاد سنتی و دولتی به سمت اقتصاد آزاد و رقابتی، دست کم سرمایه‌گذاری روی مؤسسه‌های مطالعاتی و پژوهشی و راه‌اندازی سایت‌ها و نشریات تخصصی و تجزیه و تحلیل رفتار فعالان اقتصادی و مصرف‌کننده‌ها در آینده نزدیک توجیه اقتصادی غیرمستقیم بر مؤسسات اقتصادی بزرگ داشته باشد.

تا شماره بعد...